

הדברים החשובים באמת - מערך פעילויות

פעילות ראשונה -

בירור ערכים ועקרונות משמעותיים בחיינו

מטרות

- בירור אישי של סולם הערכים המנחה אותנו כבני אדם.
- הבנת דרכי הביטוי של ערכים אלה בחיי היומיום.
- הבחנה בין ערכי יסוד לבין ערכים המשמשים כאמצעים להשגת מטרות חברתיות.
- הבנת תפקידם המשמעותי של הערכים לקיומה של החברה.

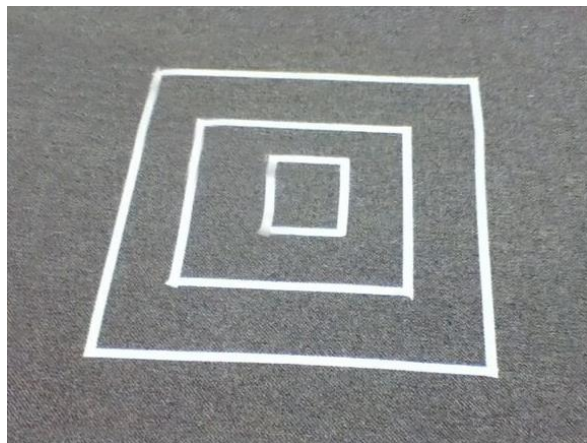
עזרים

- דפי סולם ערכים אישי
- מסקנטייפ רחב
- 13 כרטיסיות ערכים
- כרטיסיות ריקות
- כלי כתיבה

הכנה

מסמנים על הרצפה בעזרת המסקנטייפ שלושה ריבועים אחד בתוך השני.

מהלך הפעילות

פתיחה

כולנו מכירים ומשתמשים במונח "ערכים",

אך מה זה בעצם אומר לנו? מהן האסוציאציות שלכם למושג ערכים?

ערכים הינם אמות מידה אידאליות ועקרונות המבוססים על השקפת עולם ביחס לשאלות של צדק, מוסר, אמת ועוד.

ישנם ערכים שהם בבחינת מטרות על, נצחיים ועל-זמניים המהווים את יסודות החברה וישנם ערכים שהם בבחינת נורמות וכללי התנהגות שעשויים להשתנות בין תרבות לתרבות, בין תקופה לתקופה ובין חברה לחברה.

לאדם יש יכולת לעצב את סולם הערכים של עצמו, על פיו הוא קובע את מטרותיו, שאיפותיו ודרכו בחיים.

ערכי יסוד - הם הערכים הבסיסיים והיסודיים המעצבים את הבסיס הערכי, החברתי, המשפטי, הכלכלי, והתרבותי של החברה.

אמצעי מימוש - הם ערכים שבאמצעותם אנו משיגים ערכים אחרים, גורמים לביסוסם ולמימושם.

ערכי שימור - הם ערכים ששמירה עליהם מסייעת לשימור נורמות וערכים אחרים בחברה ובתרבות.

שלב א' - סולם ערכים אישי

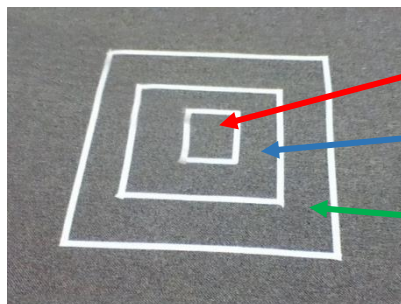
מחלקים למשתתפים סולם ערכים אישי ומבקשים מכל אחד לבחור מתוכו שלושה ערכי יסוד שהם החשובים ביותר מבחינתו.

משאירים את הדפים אצל המשתתפים.

שלב ב' - משחק הערכים

מפזרים את כרטיסיות הערכים מסביב לריבועים המשורטטים על הרצפה ומזמינים את המשתתפים לעמוד סביבם.

מסבירים שהריבועים מייצגים שלושה סוגי ערכים:

הריבוע הפנימי מייצג את **ערכי היסוד** ניתן להניח בתוכו רק **שלושה כרטיסים**.

הריבוע האמצעי מייצג את **אמצעי המימוש** ניתן להניח בתוכו רק **4 כרטיסים**.

והריבוע החיצוני מייצג את **ערכי השימור** ניתן להניח בתוכו רק **6 כרטיסים**.

המשחק מתנהל על פי סבב, **אין לדבר בשעת המשחק!**

כל משתתף בתורו לוקח כרטיס אחד וממקם אותו בתוך אחד הריבועים על פי הכללים.

כאשר מסיימים להניח את כל הכרטיסים אפשר לבצע שינויים במיקום הכרטיסים, להעביר אותם לריבוע אחר או להוציא אותם לגמרי.

מציעים למשתתפים להוסיף כרטיס ערך חדש (לכתוב על כרטיס ריק) על פי סולם הערכים האישי שמילאו בשלב הראשון.

המשחק מסתיים כש...

- המשתתפים סיימו להניח או לערוך שינויים במיקום הכרטיסיות.
- קיים חוסר הסכמה חריג בין המשתתפים ביחס למיקום כרטיסיה ללא הגעה לפתרון (לאחר מספר ניסיונות).
- בהחלטת המנחה בהתאם למהלך המשחק.

שלב ג' - שיתוף במליאה

נקודות לדיון:

- שתפו, אילו ערכים בחרתם למקם והיכן מיקמתם אותם?
- האם הייתה התאמה בין סולם הערכים האישי שלכם לבין הערכים שבאו לידי ביטוי במשחק הקבוצתי?
- איך הרגשתם כשמישהו אחר שינה את המיקום של הכרטיס שלכם?
- איך הרגשתם כשמישהו אחר שיבץ ערך חדש משלו?
- חישבו על דוגמאות מחיי היומיום בהם הייתה לכם התנגשות בין ערכים, האם הצלחתם להגיע לפתרון?
- מה יהווה עבורכם "קו אדום" - ערך שלא תהיו מוכנים בשום פנים ואופן לוותר עליו?

סולם ערכים אישי – למילוי עצמי

דוגמא אישית	עצמאות	משפחה	יושר אישי
חמלה	מחויבות	חיים בארץ	חברות
יוזמה	כסף	תרומה לקהילה	חריצות
פתיחות	שוויון	שלום	אמת
דבקות במטרה	הישגיות	שימוש בשפה העברית	הגנה על המולדת
אהבת הארץ	שימור מורשת	סובלנות	ציות לחוקי המדינה
התמדה	שייכות	אהבת המולדת	קיום הבטחות
ויתור	עבודה	נאמנות	חופש / חירות
נחישות	עקביות	קיום טקסים	אחריות
שמירת מצוות	קבלת השונה	הגשמה עצמית	שייכות לעם
דאגה לזולת	שמירת טבע	שותפות	הצלחה
כבוד	מעורבות חברתית	סלחנות	אמונה
מסירות	מנהיגות	הסתפקות במועט	ערבות הדדית
חברתיות	ייחודיות	קיום הבטחות	פטריוטיות
הגינות	מצוינות	אכפתיות	רגישות

יושר פנימי

משפחה

חברות

חיים בארץ

עצמאות

דוגמא

אישית

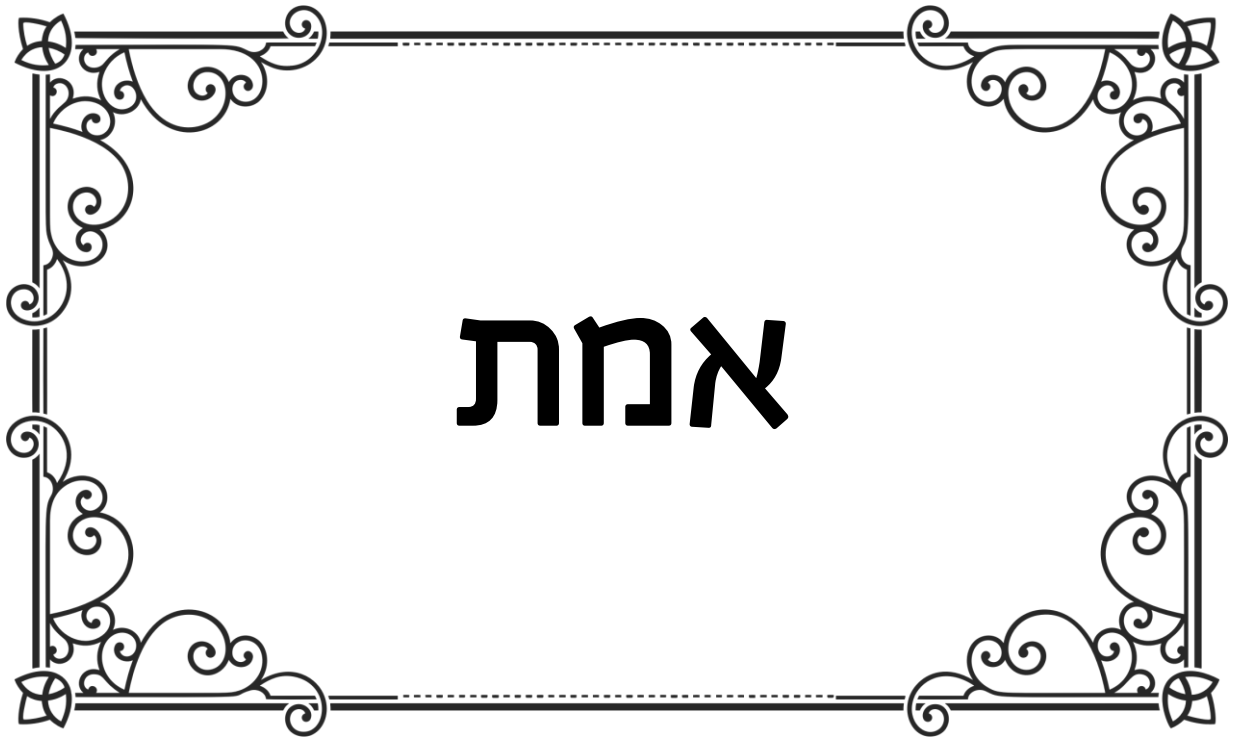

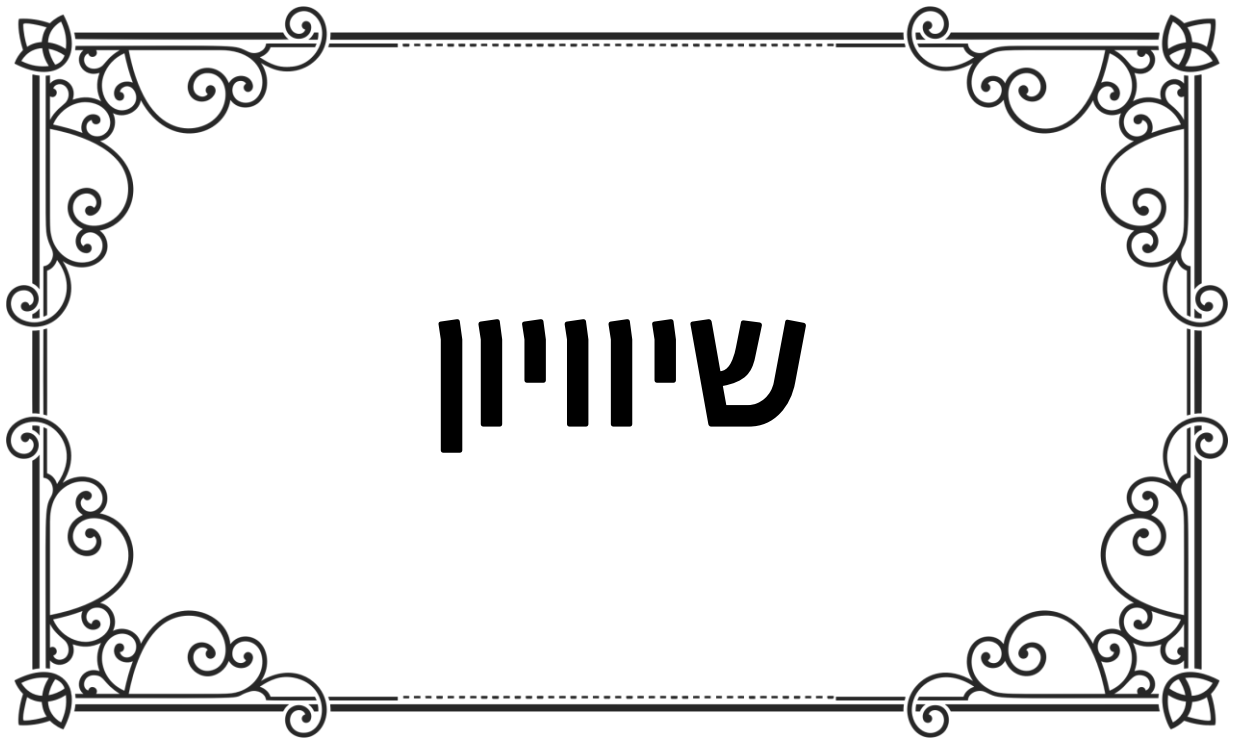
חריצות

תרומה
לקהילה

**הגנה על
המולדת**

**שימוש בשפה
העברית**

השגיות

**דבקות
במטרה**

ציות לחוקים

סובלנות

שימור מורשת

אהבת הארץ

קיום הבטחות

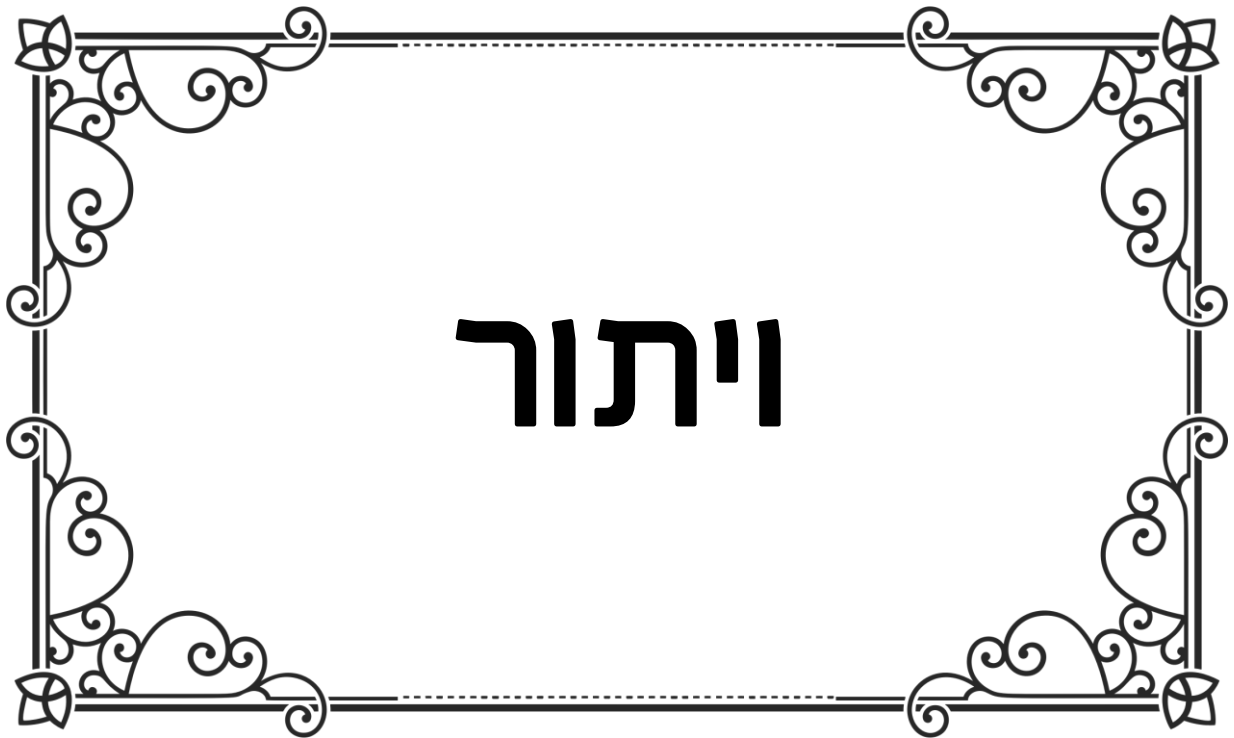
**אהבת
המולדת**

עבודה

ויתור

אחריות

קיום טקסים

שייכות לעם

הגשמה

עצמית

קבלת השונה

שמירת מצוות

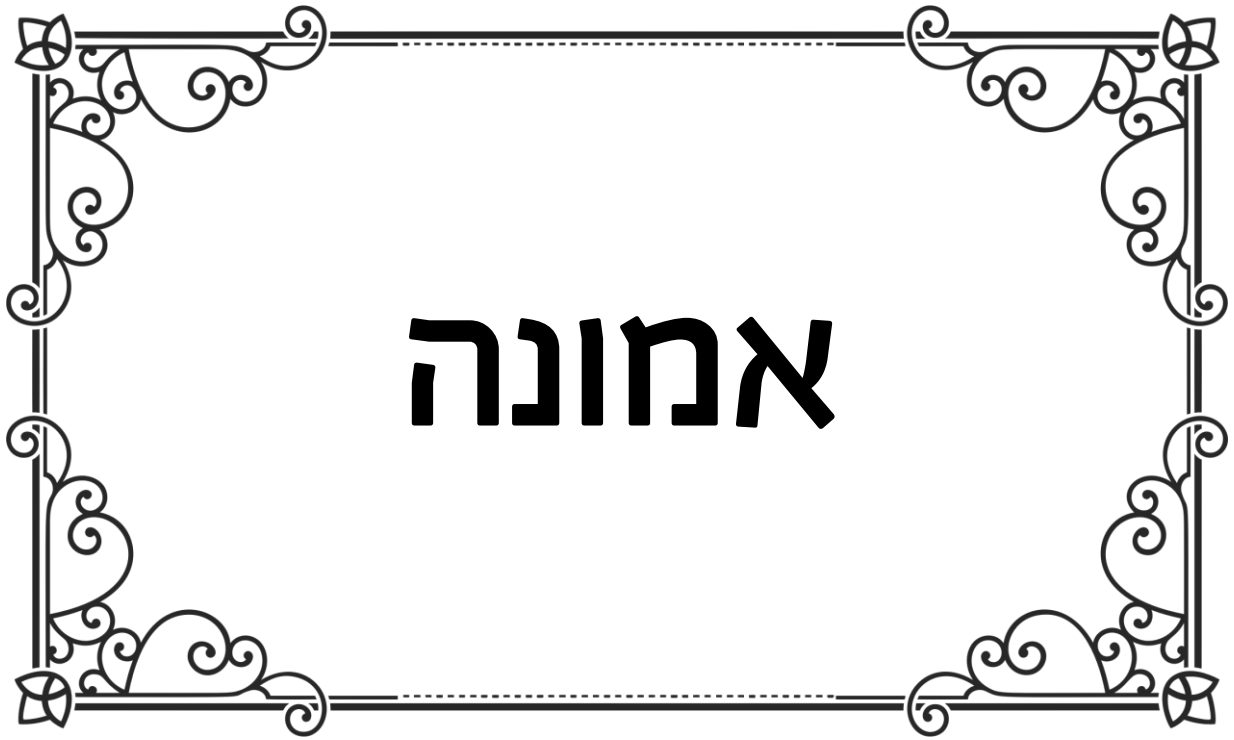

שמירת טבע

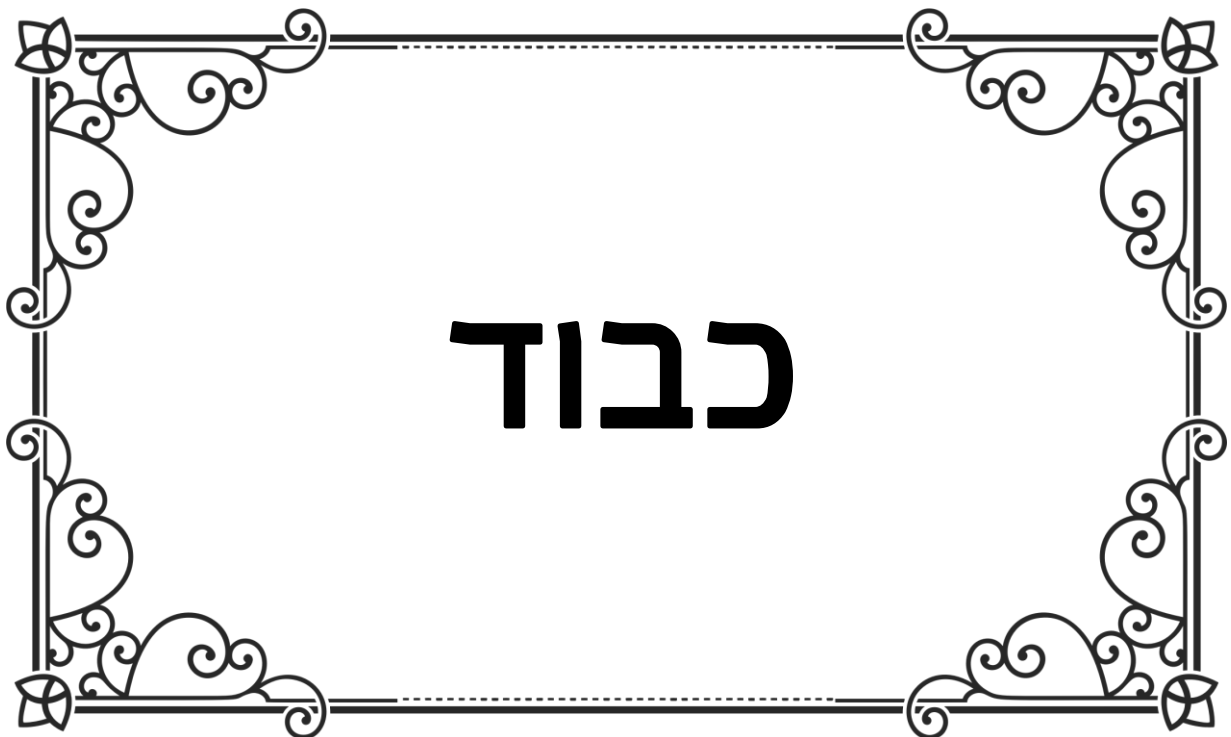
דאגה לזולת

מעורבות

חברתית

כבוד

ערבות

הדדית

הסתפקות

במועט

פטריוטיות

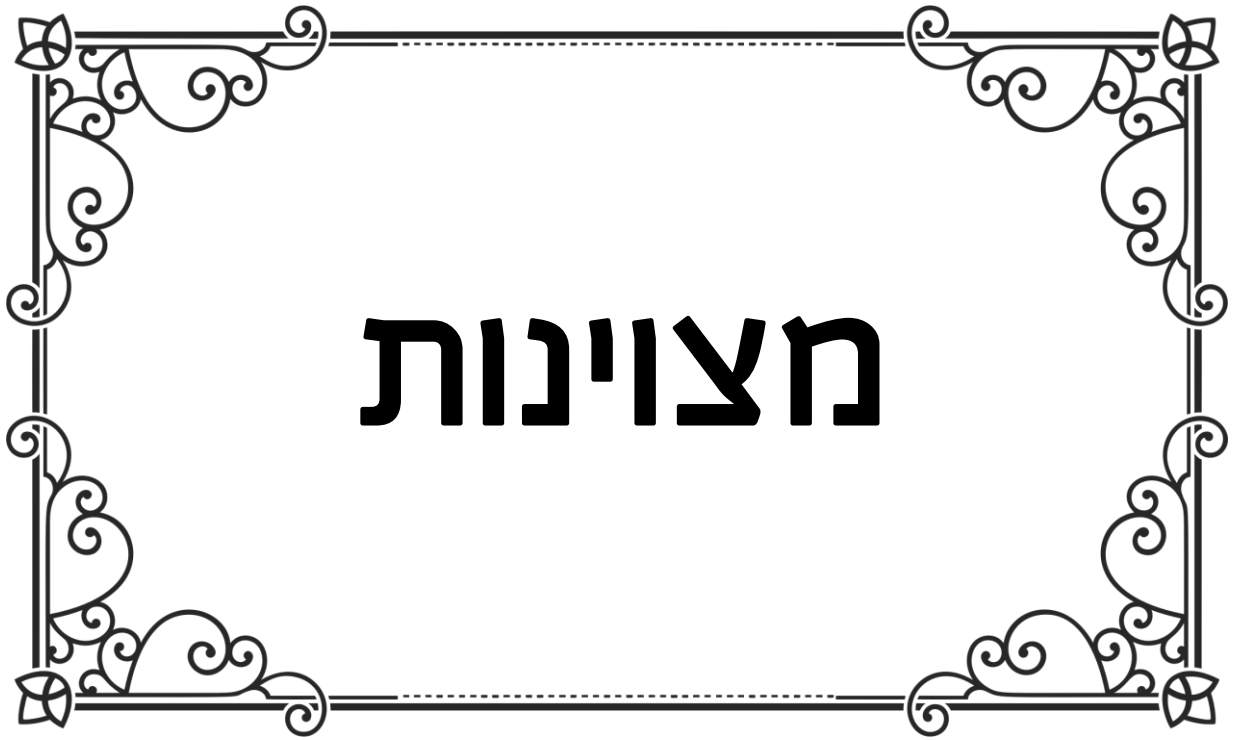

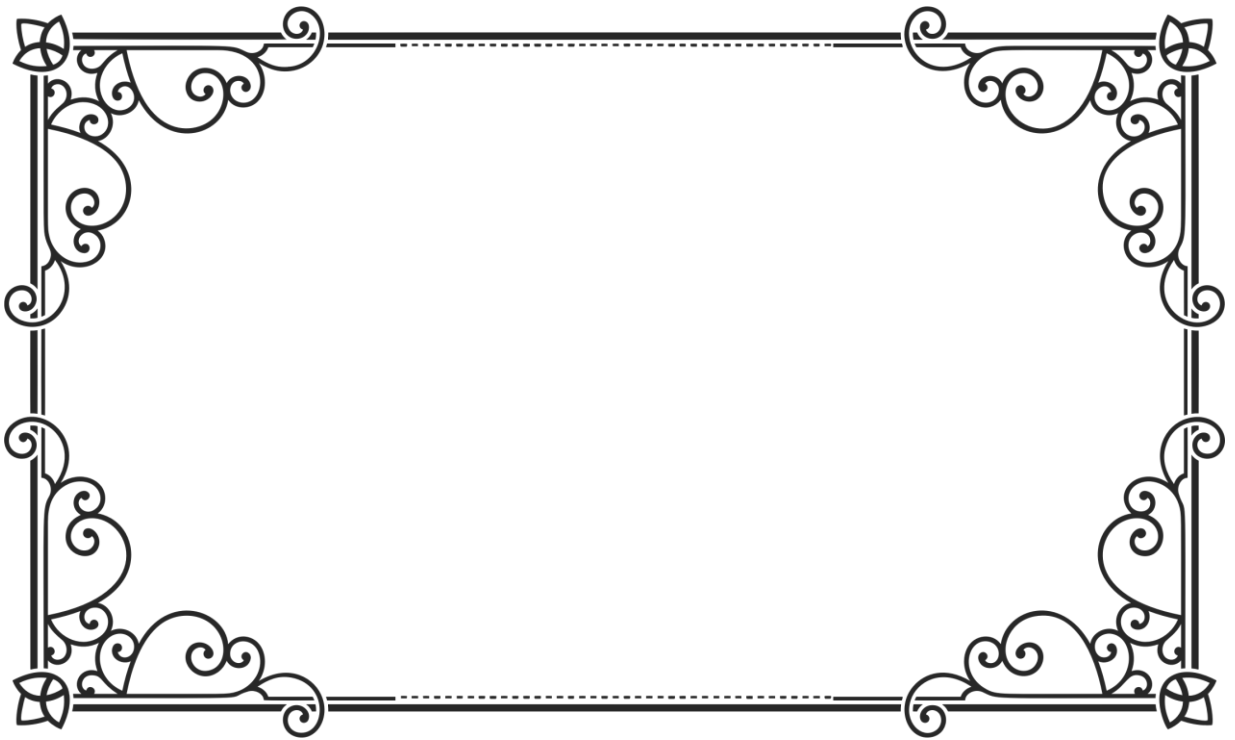
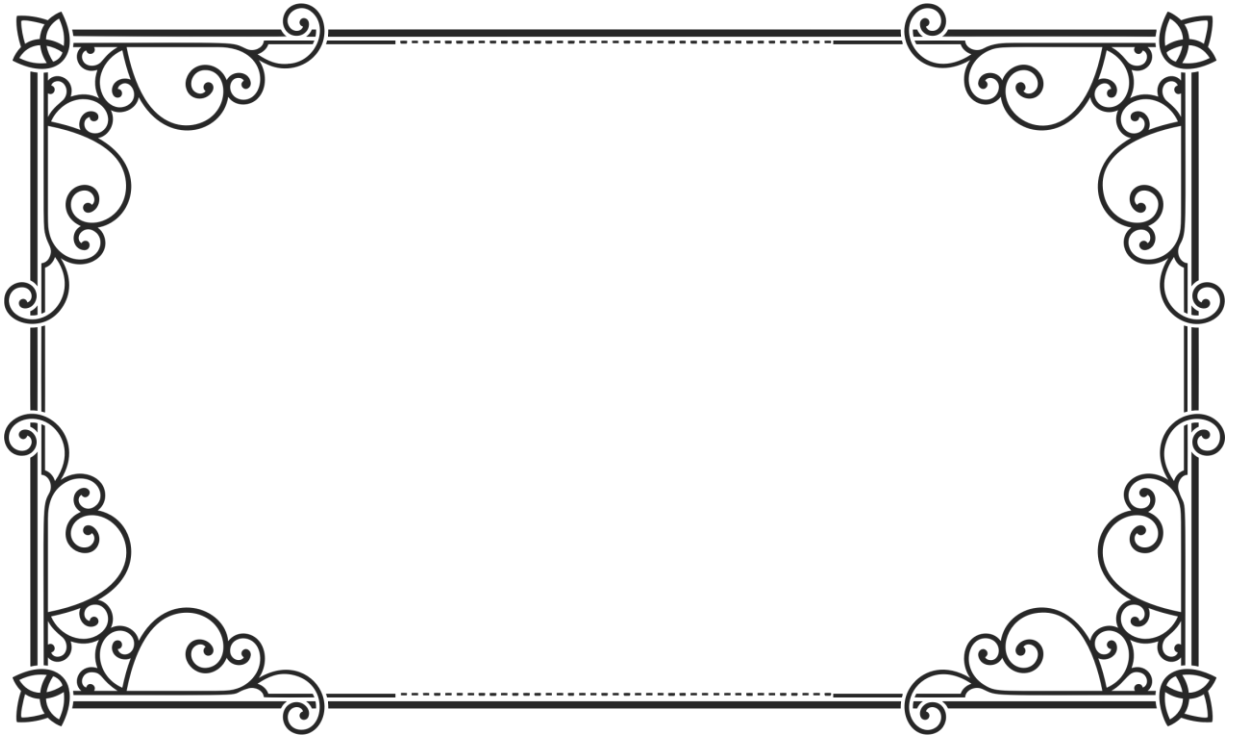
קיום הבטחות

פעילות שנייה - קפה דילמה

דיון בדילמות ערכיות ובהתנגשויות בין ערכים שונים

חברות של אמת

קפה דילמה

מטרות

- קידום החשיבה המוסרית באמצעות עיסוק בדילמות ערכיות
- פיתוח יכולת חשיבה עצמאית, רחבה ורב-מימדית
- פיתוח כישורי דיון ושיח

ציוד

- דפי אירוע - דילמות
- דפי עזר לדיון בדילמות
- דפים וכלי כתיבה

הכנה לפעילות

מכינים מראש 3 שולחנות עם כסאות סביבם. במרכז כל שולחן מניחים דף עזר לדיון ודף אירוע – על כל שולחן אירוע אחר.

מומלץ לשוות לחדר הפעילות אווירה של בית קפה: לקשט, לפרוש מפות על השולחנות, להכין כיבוד קל, שתיה חמה וכיו"ב.

מהלך הפעילות

מזמינים את הקבוצות לשבת סביב השולחנות. מבקשים מכל אחת לקרוא את דף האירוע שלה ולערוך דיון עפ"י ההנחיות שבדף העזר.

מקציבים כרבע שעה לדיון בכל אירוע ולאחר מכן מחליפים את האירועים בין הקבוצות כך שכל הקבוצות יעסקו בכל שלוש הדילמות.

מומלץ לצרף לכל קבוצה איש צוות שיסייע בהפריית הדיון.

במליאה, מזמינים את החניכים לשתף במהלך הדיון ובתובנות שעלו בקבוצה.

פתיחה

מהי דילמה מוסרית?

דילמה מוסרית היא בעיה בתחום המוסר העוסקת בשאלה מה ראוי או לא ראוי לעשות. הדילמה המוסרית נוצרת כאשר נדרשת הכרעה מעשית בין שתי אפשרויות פעולה (או יותר) המשקפות שני ערכים חשובים המתנגשים זה עם זה.

בדילמה מוסרית אין מצב של בחירה בין עמדה ערכית לבין עמדה שאינה ערכית, אלא בין שתי עמדות ערכיות. האדם מתקשה להכריע כיצד עליו להחליט ומה עליו לעשות, לפי איזה ערך לפעול, כאשר כל החלטה באה על חשבון ערך אחר שחשוב בעיניו.

לכל הכרעה יהיה גם מחיר בעייתי. לדילמות מוסריות אין תשובה חד משמעית של נכון או לא נכון, וניסיון להימנע מהחלטה – כמוה כהחלטה.

כאשר אנו מכריעים בדילמה מוסרית, אנו קובעים הלכה למעשה את **סולם הערכים** שלנו, המשקף את הזהות המוסרית שלנו.

(מעובד מתוך "להיות אדם" – אגף מורשת- תרבות יהודית ישראלית)

שאלות לדין במליאה

א. שתפו בתהליך קבלת ההחלטה בקבוצה, האם היו קולות שונים בקבוצה? האם הייתה אחידות דעים?

ב. איך התקבלה ההכרעה לגבי הדילמה בקבוצה?

ב. ממה לדעתכם נובע הדמיון? מה יוצר את ההבדלים?

ג. האם היה ערך משותף לכולם?

ד. האם חשוב שתהיה הסכמה לגבי ערכים מסוימים, או שזהו עניין של דעה והעדפה אישית בלבד?

ו. האם כולם שלמים עם החלטת הקבוצה?

דגשים למדריך

- בשאלות ערכיות אין אמת או שקר/נכון או לא נכון, דיון בדילמות ערכיות מסייעת לנו להרחיב את נקודות המבט שלנו, לפתח ראייה רחבה יותר ולהיות פתוחים לקבל דעות שונות משלנו.
- לעיתים קרובות חילוקי דעות נובעים מהעובדה כי אנשים שונים שמים דגש שונה על ערכים מסוימים. זו הסיבה שלעיתים קרובות קשה לנו מאוד להכריע בדילמה מוסרית.
- חשוב להבהיר כי סולם הערכים הפרטי והחברתי שלנו הוא דינמי ומשתנה לעיתים, כפי שגם העדפותינו ודעותינו בנושאים שונים, משתנות מעת לעת.

דף עזר לדיון דילמה

תיאור האירוע

תיאור האירוע בצורה פשוטה וניטרלית

הדמויות הפועלות

מיהו בעל הדילמה?

מהי השאלה המעשית שבפניה הוא עומד?

התנגשות בין ערכים

בין אילו ערכים מתלבט בעל הדילמה?

פתרון

אילו אפשרויות עומדות בפניו?

נסו לחשוב על מספר רב של דרכים לפתרון הדילמה,

וחישבו מהם היתרונות והחסרונות של כל דרך?

הכרעה ונימוק

הדילמה של תמר

תמר ויעל בנות 16 , חניכות בפנימיית "נווה גנים". הן חברות טובות כבר הרבה שנים, אין ביניהן סודות והן מספרות הכל אחת לשנייה. לפני חודש יעל הייתה במסיבה והכירה את עומר- בחור שממש מצא חן בעיניה. עומר הזמין אותה לצאת איתו ויעל הייתה בעננים. העניינים התקדמו במהירות והשניים הפכו לחברים. עומר בחור מצחיק וחכם וגם מאד הרפתקן. הוא אוהב לנסות דברים חדשים גם אם הם מסוכנים. יעל סיפרה לתמר שעומר מעשן גראס והוא שכנע אותה לעשן יחד איתו. הוא גם ביקש ממנה לשמור אצלה בחדר את החומר כי הוא פוחד שהוריו יגלו זאת ויענישו אותו. יעל הסכימה והחביאה את החומר במגירה שבארון חדרה. היא השביעה את תמר שלא תגלה זאת לאף אחד. תמר מתלבטת מה לעשות וכיצד לנהוג.

מה דעתכם?

הדילמה של שיר

רועי, אחד החניכים המקובלים בפנימייה, פתח קבוצת ווטסאפ שנקראת "כולם שונאים את נועה". נועה כמובן לא צורפה לקבוצה והיא לא יודעת עליה. שיר צורפה לקבוצה, והיא מכירה את נועה, למרות שאינן חברות.

רועי לועג לנועה וכותב עליה מילים לא יפות. חלק מהחברים משתפים איתו פעולה וחלקם פשוט מתעלמים.

רועי הציע לצלם את נועה בפוזות מביכות ולהפיץ את הסרטון. שיר מרגישה כעס וחוסר נעימות אך היא חוששת לצאת נגד רועי שידוע בפנימייה כנער בעל כוח השפעה רב. היא פוחדת שיתנקם בה...

מה הייתם מציעים לשיר לעשות?

הדילמה של יוסי

להנהלת בית הספר נודע שתלמיד גנב טופס מבחן, והעביר אותו לתלמידי הכיתה כך שכולם ידעו מראש את השאלות לפני יום המבחן. החשד נפל על ערן, שהיה תלמיד עם בעיות התנהגות קודמות. ההנהלה החליטה להשעות אותו לחודש, ואולי אף להעביר אותו לבי"ס אחר.

יוסי ידע שחברו הטוב והמקובל בכיתה, דור, הוא זה שגנב את טופס המבחן כדי להראות לכולם שהוא מנהיג מקובל. יוסי מרגיש לא בנוח, חש במצוקה ומתלבט מה עליו לעשות.

מה דעתכם?

